

DZIENNIK BERLIŃSKI

wychodzi codziennie

(prócz niedziel i świąt).

Adres redakcji i administracji:
BERLIN W., Schlüterstrasse 57.
Telefon: Bismark 7546.

Pocztowe konto czekowe: Berlin NW. 7 nr. 4203

EKSPEDYCJA: Bismarck G.-St. (Beuthen O.-S.), Kurfürstenstr. 21.

Cena abonamentu na pocztę miesięcz. 1,85 mk.
Wysyłka pod opaską w Niemczech 2,75 m. mies.
Abonament w agencjach 1,85 mk. miesięcznie

Cena ogłoszeń w Niemczech:
— Za 1 milimetr ośmiolamowy 10 fenigów. —

Rok XXXIV

Czwartek 25-go września 1930

Nr. 223

Krzyżacy.

Historia Kościoła katolickiego i jego wpływów, na obszarze obecnych niemieckich prowincji wschodnich, jest niezwykle ciekawa. Uczy nas ona jak to równoległe z wypieraniem ludu tubylczego szerzyło się odszczepieństwo od prawdziwej Wiary Chrystusowej i od Stolicy Apostolskiej. Nie przeżywamy już wprawdzie żadnych walk na tle religijnym, jednakowoż Kościół katolicki wystawiony jest w dalszym ciągu na ataki z różnych stron i zubożenie dla Wiary następuje w związku z tarciami narodowościowymi.

Jakże bowiem inaczej wytłomaczyć sobie można wzrost znaczenia i skuteczność propagandy komunistycznej, agitacji hitlerowców, które to partie np. jeśli chodzi o nałapanie jak największej masy nieświadomych, posługują się językiem dla nich obcym — językiem polskim. Z jednej strony pachołki Moskwy, pracujący za judaszowskie czerwonice licytują się z nacjonalistami niemieckimi w hasłach przeciwko wojny, z drugiej strony ziół ci sami hitlerowcy, — którzy np. w Prusach Wschodnich wpadają w szał, słysząc mowę polską, — posługują się na Śląsku Opolskim tą mową, byle tylko zachwiać w naszym ludzie przywiązanie do Kościoła.

Napozór solidarność ta wydaje się zadziwiająca. Historia mówi nam jednak, że w Niemczech działy się już rozmaite zadziwiające rzeczy, które w końcu torowały drogę protestantyzmowi i odszczepieństwu na różnych obszarach. Zapytajmy choćby tylko, jak się to stało, że Prusy Wschodnie i Pomorze Pruskie, które już w XI wieku zapoznane zostały z Wiarą Chrystusową, dziś są protestanckie? Jak to się stało, że Królewiec, Elbląg, i cały szereg innych miast, które znamy z historii, jako katolickie, są dziś ostoją protestantyzmu? Czyja to zasługa?

Dokumenty najróżnorodniejsze, bulle papieskie dają nam na to jasną odpowiedź. To dzieło Krzyżaków. Ostatni wielki mistrz zakonu, książę Albrecht, w r. 1525 przypieczętował należycie działalność 300-letnią Krzyżaków nad Bałtykiem, przyjmując luteranizm i ogłaszając się władcą świeckim.

Powiedzieliśmy wyżej, że ten akt wielkiego mistrza Albrechta był jasnym następstwem całej wiekowej działalności „teutońskich panów“, jak nazywał tubylczy lud polsko-pomorski „rycerzy Najświętszej Marii Panny i św. Jerzego“. Krzyżakom bowiem chodziło więcej o zdobycie władzy, o panowanie, aniżeli o sprawy duchowe. Popadali też często w konflikt z pałkami i zwalczali duchowieństwo, biskupów nie zakonnych. Jak nawracali Pomorzanie, dowodzi choćby tylko taki jeden fakt, że w czasie jarmarku w Gdańsku 14 listopada 1308 r. otoczyli miasto i wyrzneli 10 tysięcy ludności pomorsko-polskiej.

Nic dziwnego, że na terenie obecnych Prus Wschodnich wybuchały

Nowy parlament niemiecki.

Berlin. (Tel. wł.) Pierwsze posiedzenie parlamentu odbędzie się 13 października o godz. 3 po południu. Posiedzenie to otworzy przewodniczący ze starszeństwa, którym prawdopodobnie będzie poseł centrowy

Prezydent Hindenburg nie boi się zamachu stanu.

Berlin. (Tel. wł.) Kilku dziennikarzy amerykańskich, zwróciło się do prezydenta Hindenburga z prośbą o wyrażenie poglądu na położenie w Niemczech, które wywołuje w Ameryce poważny niepokój.

Prezydent Hindenburg polecił zakomunikować dziennikarzom, że nie istnieje obawa zamachu stanu. Rząd

Herold. Na pierwszym posiedzeniu będzie tylko odczytana lista obecnych oraz utworzony konwent senjorów. Wybór prezydium parlamentu nastąpi 14 października.

rozporządza dostatecznymi środkami, by zdusić wszelkie tego rodzaju poczynania.

Hindenburg ma nadzieję, że zdrowy rozsądek narodu pozwoli pomimo niesłychanych trudności wewnętrznych i zagranicznych przeprowadzić sanację stosunków gospodarczych na drodze istniejącej konstytucji.

„Germania“ o arcybiskupstwie wrocławskim.

Berlin. Centralny organ centrum katolickiego „Germania“ ogłasza bulle papieską w sprawie utworzenia arcybiskupstwa wrocławskiego, zaopatrując ją w dłuższy komentarz. Z opublikowaniem tej buli — pisze dziennik — nowa organizacja Kościoła we wschodnich prowincjach pruskich została niejako zakończona. Wrocław z chwilą podniesienia tamtejszej siedziby biskupa do godności arcybiskupstwa zyskuje na wpływie i znaczeniu w oczach ludności katolickiej, zamieszkałej na wschodnich terenach Rzeszy. Rozległe prowincje wschodnie znalazły w osobie arcybiskupa wrocławskiego uosobienie swej jednolitości.

Oprócz biskupstwa berlińskiego i pralatury w Pile, będzie podlegać również arcybiskupstwu wrocławskiemu

biskupstwo warmińskie. Ścisłe to zjednoczenie kościelne spajające terytorja Prus od Górnego Śląska do Morza Bałtyckiego i od Brandenburgii do Królewca, ma pod względem kulturalnym decydujące znaczenie nie tylko dla katolicyzmu, lecz także dla całej niemieckości na wschodzie pogranicza Rzeszy. Przez zjednoczenie Kościoła zadzierżgnięte zostaną nowe węzły kulturalne między prowincjami wschodnimi Rzeszy, stanowiąc ekwiwalent za nienaturalne wykreślenie wschodniej granicy Niemiec przez traktat wersalski.

Jest rzeczą charakterystyczną, że organ centrowców wyzyskuje sprawy czysto kościelne do celów politycznych z wyraźnym ostrzem przeciwko ludności polskiej.

Kłopoty finansowe rządu niemieckiego

Berlin. Według informacji prasy, obrady gabinetu, rozpoczęte we wtorek toczyły się głównie około sprawy pokrycia deficytu budżetowego, powstałego wskutek zmniejszenia się wpływów przy jednoczesnym wzroście wydatków na ubezpieczenia społeczne. Deficyt ten ze strony mia-

rodajnej szacują na 400 milj. marek. Koła dobrze poinformowane uważają jednakże tę cyfrę za nieodpowiadającą rzeczywistości stanowi rzeczy i uważają ją za zbyt niską, utrzymując, że liczyć należy się z deficytem, wynoszącym od 800 tysięcy do 1 miljarda.

powstania zrozpaczonego ludu. Powstania te były szczególnie bezlitośnie topione we krwi w latach 1242, 1261—1283. Lud gnębiony był przez Krzyżaków wszelkimi możliwymi sposobami. Postanowiono zniszczyć miasteczka, monopolizując handel zbożowy. Miejscowa drobna szlachta nie znajdowała też litości u Wielkich mistrzów. Sami oni trudnili się bezwstydną lichwą i pożyczali znaczne sumy na fanty.

Były to wszystkie środki stosowane celem zagarnięcia jak największych obszarów i usuwania ludności tubylczej. Doszło w końcu do tego, że miasta i szlachta pruska, zjednoczone w „Związku Jaszczurczym“ 4 lutego 1454 r. wypowiedziały zako-

nowi posłuszeństwo. Mimo, że historycy niemieccy usiłowali rozmaitymi sposobami wybielić Krzyżaków, istnieją niezbita dokumenty, stwierdzające, że zdraźcicy „rycerze“ Najświętszej Marii Panny przyczynili się do poderwania autorytetu Kościoła katolickiego na wschodzie Europy.

Tradycjami Krzyżackimi żyli także potem długie czasy osławieni baronowie bałtyccy, których panowanie skończyło się z wybuchem rewolucji rosyjskiej i z powstaniem dwóch niepodległych republik: Łotwy i Estonii.

Równie ciekawe spostrzeżenia nasuwają się, jeśli przystąpić do rozpatrzenia historii umacniania się i osłabiania katolicyzmu na Śląsku niemieckim. Obecnie zwłaszcza powstawać

Na widowni politycznej

Ladendorff, poseł do sejmiku pruskiego zgłosił w imieniu partii gospodarczej wniosek o rozwiązanie sejmiku.

TELEGRAMY.

Aresztowanie znanego piłkarza.

Berlin. We Frankfurcie nad Menem policja aresztowała obywatela szwajcarskiego Roberta Pache, jednego ze znanych w krajach środkowo-europejskich piłkarzy, pod zarzutem uprawiania tajnego handlu kokainą. W mieszkaniu Pachego, gdzie przebywała młodzież, odbywały się orgie. Pache wraz ze swą współżonką, niejaką Betty Gerhard, zostali aresztowani.

Fałszywe monety 5-markowe.

Berlin. Policja magdeburgska wpadła na trop bandy fałszerzy monet 5-markowych, aresztując trzech współników, którzy trudnili się fabrykowaniem i rozpowszechnianiem fałszywych pieniędzy. Banda posiadała własny warsztat, ukryty w sofie. Jeden z tych warsztatów zaopatrzony był w nowoczesne urządzenia do bicia monet. M. in. posiadał prasę i aparat do galwanizowania. Znaleziono wielkie zapasy gotowych fałszywych monet, a poszlaki wskazują, że fałszerze pozostawali w kontakcie z zagranicznymi odbiorcami, którzy wysyłali większe transporty fałszywych 5-markówek.

musi w każdym uczciwym katoliku, czy jest on narodowości niemieckiej, czy polskiej — niepokój co do dalszego rozwoju sprawy katolickiej w Niemczech.

W każdym razie nie może ulegać wątpliwości, że nie uznawanie życzeń ludu polskiego przez księży Niemców, życzeń, dotyczących nauki religii w języku ojczystym, nabożeństw, kazań, ślubów i t. d. — osłabia stan posiadania katolicyzmu. Czas byłby już najwyższy, ażeby odpowiednio wspólne czynniki kościelne wystąpiły z całą otwartością w imię utrzymania Wiary wśród ludu naszego, nie patrząc na to, czy się to różnym rozpolitykowanym osobistościom może podobać, lub nie.

Agenci hitlerowscy w Reichswehrze.

Berlin. Przed trybunałem Rzeszy w Lipsku rozpoczął się senacyjny proces polityczny przeciwko trzem oficerom Reichswehry, aresztowanym na wiosnę b. r. w Ulm za zorganizowanie jacyzki hitlerowców wśród oficerów w tym garnizonie. Oskarżeni podporucznik Scheringer i podporucznik Ludin oraz porucznik Wendt odpowiadają za zbrodnię zdrady stanu i nakłanianie żołnierzy do nieposłuszeństwa wobec władzy.

Obronę oskarżonych objął m. in. zastępca prawni Hittlera dr. Frank, członek zarządu partji narodowo-socjalistycznej. Pojawienie się dr. Franka na sali sadowej podświadnie powstaniem z miejsca i podniesieniem dłoni na spo-

sób faszystowski. Ze względu na możliwość starć, spowodowanych niezwykłym podnieceniem, jakie wywołał proces w kołach młodzieży radykalno-prawicowej i komunistycznej, wzmocniono ochronę gmachu sądowego, którego strzeże oddział policjantów złożony z 200 ludzi.

Dzisiejszą rozprawę wypełniły zeznania oskarżonych. Tłumaczą się oni, że w działalności swej kierowali się nie motywami osobistej niechęci, lecz nastrojem, nurtującym już od dawna w szeregach całej Reichswehry. Koła oficerskie uważają od dawna politykę rządu Rzeszy, polegającą na wypełnianiu zobowiązań traktatowych, za błędną i sprzeczną z wolą narodu.

Brüning w pogoni za większością parlamentarną.

Berlin. W związku z oczekiwanym podjęciem w połowie bieżącego tygodnia rokowań kanclerza z poszczególnymi stronnictwami politycznymi, biuro informacyjne Conti dowiaduje się ze źródeł poinformowanych, że do rokowań tych zaproszone zostaną wszystkie stronnictwa, od których można oczekiwać pozytywnego ustosunkowania się wobec rządu. Kanclerz poza

stronnictwami, które popierały rząd dotychczas, nawiąże z całą pewnością rokowania z socjal-demokratami. Rokowania nie mają przesadzać zgóry sprawy przyszłej koalicji rządowej. Kanclerzowi chodzi przede wszystkim o porozumienie się w sprawie tych przedłożeń ustawowych, które już w dawnym Reichstagu uzyskały poparcie pewnej części stronnictw opozycyjnych.

Nowa konstytucja gdańska.

Gdańsk. Wobec ogłoszenia ustawy o reformie konstytucji oraz nowej konstytucji gdańskiej w „Gdańskim Dzienniku Ustaw“, ustawa ta weszła w życie. Od teraz obowiązuje nowa konstytucja gdańska. Na podstawie nowej konstytucji wybory do sejmiku gdańskiego odbędą się w dniu 16 listopada b. r. Według art. 10 konstytucji dotychczasowy sejm rozwiązuje się z dniem nowych wyborów t. zn. w dniu 16 listopada b. r. Na zasadzie art. 12 konstytucji nowy wybrany sejm zbiera się w 30 dni po wyborach. Wobec tego

pierwsze posiedzenie sejmiku odbędzie się 16 grudnia b. r. Dotychczasowy sejmik składa swój urząd w dniu wyboru nowego sejmiku, który wybrany będzie w ciągu jednego miesiąca t. zn. w dniu 16 stycznia 1931 r. Według nowej konstytucji odbywają się w trzy miesiące po wyborze sejmiku gdańskiego także nowe wybory do gdańskiej rady miejskiej. Jak wiadomo, z wejściem w życie nowej konstytucji, liczba posłów do sejmiku zredukowana jest z 120 do 72, a liczba senatorów z 22 do 12.

Umowy handlowe w Lidze Narodów.

Genewa. Na posiedzeniu drugiej komisji Zgromadzenia delegat francuski przedstawił projekt obszernej rezolucji, która domaga się, aby umowy o rozjemie celnym ratyfikowane zostały, o ile możliwości, przez wszystkie państwa. W sprawie największego uprzywilejowania zgłoszono rezolucję, domagającą się utworzenia stałego organu rozjemczego dla tłumaczenia i interpretowania układów handlowych. W tym celu miałyby Rada zapraszać co najmniej raz w roku przedstawicieli rządów poszczególnych państw dla omówienia zagadnień gospodarczych.

Genewa. Wielka debata gospodarcza, prowadzona w drugiej komisji Zgromadzenia, zakończona została

nu rozjemczego dla tłumaczenia i interpretowania układów handlowych. W tym celu miałyby Rada zapraszać co najmniej raz w roku przedstawicieli rządów poszczególnych państw dla omówienia zagadnień gospodarczych.

BRANIBOR

52)

(Ciąg dalszy).

Chłód wieczorny, orzeźwił dziewczę, dodał Odzie sił, przytomności, mocy. Biegnie koło domostw, do sklepów, gdzie więź Niebora. Idzie i co chwile przystanie, patrząc, czy żołnierz gdzie niema, czy straż jej nie widzi.

Przy nocnej bramie zobaczyła oszczepnika. Przytuliła się do muru i stała nieruchomie, jak kamienny posąg. Przytuliła się do zimnej, wilgotnej ściany...

Żołnierz szedł miarowym krokiem, oddalając się coraz bardziej. Wnet zniknął za węglem domu. Tyle czasu miała Oda, że wpadła w otwartą sień. Tu schowała się za drzwiami.

Słyszy, jak żołnierz, chodząc tam i z powrotem, wraca. Coraz bliżej i bliżej słychać echa jego żelazem podkutego obuwia... na tle palisad błysnął jego miecz, zaśkrzył się księżyc w jego hełmie. Wnet minął bramę, odchodząc w drugą stronę...

Wtedy, jak strzała, wymknęła się Oda...

Po urwisku, zarostem zielskiem, leci dziewczę w dół. Tam są kazamaty i lochy w kamieniu. Tam skonał Msta. Tam, jeczy Niebora...

W kamiennych wierzejach stoi oszczepnik.

Oda schowała zimny jak lód klucz w zanadrze koszuli, ścisnęła ręką jego koniec tam noża...

— Albo wysłucha mej prośby, albo... Popatrzyła w niebo.

— Broń mnie, Panie... Ja nie chcę krwi... A jednak, jeśli niema innej drogi...

Złóżła ręce do modlitwy.

— Ty mi pomóż, Ty mnie uwolnij od krwi...

Pędem poleciała wprost do żołnierza.

— Ulituj się! Ulituj!

— Hrabianka! Co ci jest dostojna?

— Ratuj mnie!

— Życie me jestem gotów ci darować.

— Wody! Wody!

— W czeladnej izbie kotły pełne...

— Idź do krynicy... do źródła...

— Garnca, ani miary nie mam...

— Masz hełm żelazny...

— Biegnę!

Żołnierz zniknął za wałem. W lot do żelaznych drzwi pobiegła dziewczyna. Dwa razy zazgrzytał zamek, z oporem odchyliły się ciężkie drzwi... Przy ścianie...

Przy ścianie stał Niebora. Oczy miał straszne. W rękach okropny głaz... żelaznymi rękami wy dobył go z kamiennej ściany, aby drogę sprzedać życie... Już ma straszliwy ciężar spaść, zgnieść, zmiążyć Ode...

— Kobieta?! Co ty tu robisz?

— Milcz! — zawołała po polsku Oda.

— Tyś przyszła...

— Uchodź!

uchwaleniem rezolucji, przedstawionej przez delegata hinduskiego, która domaga się zbadania przyczyn ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego przez komitet ekonomiczny Ligi Narodów, rozszerzony przez specjalistów,

czasowo zaproszonych do niego. Na badania przeznaczony zostanie specjalny kredyt w wysokości 100.000 franków. Nad dalszemi rezolucjami komisja zastanawiać się będzie później.

Obrady Ligi Narodów trwać będą do 4 października.

Genewa. (Tel. wł.) Prace rozmaitych komisji Ligi przedłużają się tak bardzo, że należy liczyć się z trwaniem obecnej sesji Ligi aż do

4 października. Briand zamierza pozostać w Genewie aż do końca. Natomiast Henderson odjeżdża do Londynu z końcem bieżącego tygodnia.

Skarga separatystów nadreńskich.

Berlin. Według doniesień z Metzu, związek separatystów, zbiegłych do Lotaryngji po opróżnieniu Nadrenji, zwrócił się do Ligi Narodów z następującą rezolucją: Wszyscy nadreńscy, którzy musieli opuścić swój kraj z powodu pruskiego terroru, zawiadamiają Ligę Narodów, że są nadal stronnikami idei republiki nadreńskiej. Protestują oni kategorycznie przeciwko gwałtom pruskiego rządu w stosunku do członków i przyjaciół partji separatystów.

Nie mogą oni tolerować, ażeby pozostałych w kraju ich przyjaciół szkanowano i uciskano, oraz proszą Ligę Narodów, aby wpłynęła na rząd niemiecki, by zaniechał w przyszłości wszelkich represyj przeciwko separatystom. Separatysty zaznaczają wreszcie, że nie mogą dopuścić do tego, ażeby nadreńscy byli terroryzowani przez obce krajowi elementy, uciskani w swoim kraju i ażeby zabierano im ich majątki.

Kronika polityczna.

Skutki zwycięstwa hitlerowców.

Berlin. Wielki popyt na dewizy zagraniczne, który spowodował w ciągu zeszłego tygodnia zmniejszenie się zapasu walut zagranicznych w Banku Rzeszy o 150 milj. mk., skłonił zarząd banku do oddania pewnego zapasu złota dla wyrównania popytu na dewizy. Bank Rzeszy wysłał już większy transport złota do Paryża.

Berlin. Na giełdzie berlińskiej nastąpił ponowny wielki spadek papierów wartościowych. Kursy poszczególnych papierów cofnęły się od 6—8 proc. Na rynku obligacji państwowych zaznaczyła się znaczna podaż. Zamknięcie odbyło się przy najniższych kursach dziennych.

Schiele nie chce mandatu, ale pozostaje ministrem?

Berlin. Według informacji prasy minister wyżywienia i rolnictwa Schiele zdecydował się, nie przyjmować mandatu poselskiego w żadnym z 4-ch okręgów, z których wybrany został z listy partji agrarnej. Również postanowił nie przyjmować mandatu z listy państwowej tejże partji.

Krach na giełdzie nowojorskiej.

Berlin. Donoszą z Nowego Jorku, że w poniedziałek tamtejsza giełda przeżyła czarny dzień wskutek dzikich transakcji na giełdzie papierów wartościowych. Straty wynoszą przeszło miliard dolarów. We wszystkich działach kursy zupełnie się załamały. Tysiące papierów wartościowych zupełnie straciło wartość.

Sprawa Kłajpedy.

Genewa. Sekretarz generalny otrzymał odpowiedź rządu litewskiego w sprawie żądania rządu niemieckiego wniesienia w trybie nagłym na porządek dzienny Rady sprawy pogwałcenia praw autonomicznych wyjaśnień na ten temat, kwestjonuje jednak prawo mieszkańców terytorjum Kłajpedy do skarg co do ewentualnych przekroczeń konwencji kłajpedzkiej oraz sprzeciwia się wniesieniu na porządek dzienny Rady powyższej sprawy. Odpowiedź powyższa została podana do wiadomości członkom Rady, którzy prawdopodobnie zbiorą się na poufne posiedzenie dla powzięcia decyzji.

Zazgrzytały dwa razy drzwi, Oda wybiegła na pole, stanęła przy kamiennych wierzejach, wzięła do rąk zostawiony przez żołnierza oszczep.

Wnet żołnierz przyszedł z odkrytą głową, niosąc w hełmie wodę.

— Dziękuję ci bracie. Dziękuję.

Napiła się, zmyła zimną kryniczną wodą skronie:

— Dziękuję ci. Ojciec mój ci to zapłaci.

— Czy lepiej ci dostojna?

— Woda twa mi pomogła. Bywaj zdrow. Zgłoś się jutro do mnie.

— Dobre słowo twe, najlepsza dla dla mnie nagroda.

— Zostań zdrow — rzekła odchodząc Oda.

Znikła na rogu zamczyska, szła wolno po stopniach pagórka do pałacu, gdy wtem zatrzymała się, pomyślała chwilę i wróciła do strażnika.

— Czy ty wiesz, kto siedzi w tym więzieniu? — zapytała oszczepnika.

— Wiem... Niebora.

— Pamiętaj pilnować.

— Tak! mam rozkaz.

— Tu — rzekła Oda wskazując żelazne drzwi — straszliwy zbrodniarz siedzi.

— Wiem o tem, będzie mu jutro ciepło.

— Straszna śmierć poniesie.

— Pał. to za mała za jego bezbożne czyny kara.

— Zaklinam cię, pilnuj drzwi.

— Bądź spokojna hrabianko.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Kardynał niemiecki przeciwko rewizji granic.

Wobec wystąpienia Treviranusa i wzrostu nacjonalizmu w Niemczech, warto przypomnieć, co na temat pacyfikacji powiedział monarchijski arcybiskup, kardynał Faulhaber na kongresie międzynarodowym „Pax Romana“:

„Nasze czasy wołają o pokój światowy. Dusza dzisiejszej ludzkości stęskniona jest za pokojem. Zaznała ona bowiem goręczy wojny aż do przesyty. Bez pacyfikacji powszechnej nie jest możliwa poprawa sytuacji gospodarczej. My nie mamy prawa i nie chcemy przewracać kamieni granicznych, a natomiast pragniemy podać sobie ręce ponad kamieniami granicznymi. Miłość opczyzny musi nam pozostawać świętą, lecz z miłością ojczyzny jest tak, jak z zawodem. Każdy powinien kochać swój zawód nad wszystkie inne. przytem musi on jednakże szanować inne zawody i uznawać je. Tak musi każdy poszczególny kochać swoją ojczyznę, wszak jest ona jego ojczyzną, przytem jednakże nie ma on prawo patrzeć innymi narodami i ich kulturą.

Słowa kardynała Faulhabera powinien sobie wziąć do serca ks. Ulitzka i inni centrowcy, przepojeni duchem nacjonalistycznym. A dostojnicy kościoła powinni ukrócić wysoki nacjonalistyczne księży i zmusić ich do posłuszeństwa nakazom.

Politycy niemieccy radzą się u wróżbiarki.

Wynik wyborów do parlamentu Rzeszy wprowadził wśród samych Niemców nieznanie i niepokoje. Nikt nie wie, jaki obrót przyjmie rozwój stosunków. Politycy różnych odcieni są poważnie zaniepokojeni. Ten stan doprowadził do tego, że jeden z wybitnych polityków wpadł na pomysł sprowadzenia słynnej hinduskiej wróżbiarki, Terfren-Laily, która przepowiedziała przyszłość Niemiec. Donosi o tem dziennik berliński, „Tempo“, nie wymieniając jednak nazwiska owego polityka. Wróżbiarka przybyła istotnie do Berlina, a konferencja z nią ma odbyć się w przyszłym tygodniu.

Niektórym dziennikarzom udało się rozmawiać z wróżbiarką, od której zdobyli „tymczasowe“ proroctwa. Według tych przepowiedni zaraz po odbyciu pierwszego posiedzenia nowoobranego parlamentu niemieckiego umrze nagle jeden z nowowybranych posłów. Na miejsce jego wejdzie inny poseł, który w przeciągu dwóch lat stanie się... dyktatorem Niemiec, na wzór Mussoliniego! Dyktator ów znieśli w Niemczech prawo wyborcze kobiet, które, zdaniem „Laily“ przyczyniło się do zwycięstwa skrajnych partii. Dalej przepowiada „Laila“ wybuch na wiosnę roku przyszłego jakiegoś wielkiego przewrotu w Niemczech, który naciągnie za sobą wiele ofiar życia ludzkiego. Jego sprawcami będą dzisiejsi zwycięzcy na wyborach.

Złe musi być z głowami Niemców, skoro uciekają się do takich sposobów!

Projekty faszystowskie w Niemczech.

Wiadomo już z ogłoszonych w niektórych pismach doniesień, że Hitlerowcy są w ścisłym porozumieniu z komunistami i biorą nawet subwencje od rządu rosyjskiego. Z drugiej znowu strony Hitlerowcy niejednokrotnie zabiegali o poparcie Mussoliniego. Obecnie dziennik Hugenberga, „Tag“ omawiając stanowisko Włoch wobec wyborów w Niemczech twierdzi, że punkt ciężkości całej polityki niemieckiej, tak wewnętrznej, jak i zagranicznej, przesunął się obecnie w stronę Rzymu. Przykład faszystowskich Włoch coraz bardziej występować będzie na czoło polityki niemieckiej. Spowoduje to zbliżenie pomiędzy Włochami a Niemcami, przede wszystkim w dziedzinie polityki zagranicznej. Niemcy wskutek tego będą popierały wielkie cele Mussoliniego, mianowicie odebranie Francji przodownictwa w Europie, rewizję traktatów i inny podział kolonii, odebranych Niemcom.

Nacjonalistom niemieckim śni się więc faszizm. Brak im tylko Mussoliniego.

SKOROWIDZ ZABAW.

28 września 1930	Zabawa jesienna Zabawa jesien. z pokazami	Tow. Spiewu „Organ“ w Moabicie I. M. Druż. Harc. im. Zawiszy Czarnego	Hohenzollern-Säle, Bandelstr. 15 Na sali Alhambra, Wallner-Theaterstr.
5 października „	39 Rocznic	Tow. Kat. Robotników Polskich w Berlinie	Andreas-Festsäle przy Andreasstr. 21
12 „ „	23 Rocznic	Tow. Polek Królowej Jadwigi	Sala „Löwenbrauhaus“ przy Hochstrasse 2-4, narożnik Dads.
19 „ „	37 Rocznic	Tow. gimn.-sport. „Sokol“ Charlottenburg	Halensee, Johann Georgstr. 19
19 „ „	39 i 40 Rocznic	Tow. Polek Gwiazda i Tow. Polsko-Kat. na północy	Pharus-Festsäle Müllerstr. 142
26 „ „	43 Rocznic	Tow. Stella w Berlinie	Domu Polskim, Alexanderstr. 23
2 listopada „	Zabawa	Tow. Spiewu św. Cecylii	Alhambra, Wallner-Theaterstr. 15
9 „ „	35 Rocznic	Tow. Spiewu w Charlottenburgu	Halensee, Johann Georgstr. 19
9 „ „	Zabawa taneczna	Tow. Spiewu Chopin	Schmidts Gesellschaftshaus, Fruchtstr. 36 a.
16 „ „	34 Rocznic	Tow. Polsko-Katolickie w Neukölln	W lokalu p. Wolfa, Kirchhofstr.
7 grudnia „	Przedstawienie	Tow. Obywateli i Tow. Przemysłowców Polskich	Alhambra, Wallner Theaterstr. 15
26 „ „	41 Rocznic	Tow. Robotnik., Brat. Charlottenburg	Eden-Palast, Kaiser Friedrichstr. 24
11 stycznia 1931	Bal maskowy	Tow. Spiewu Chopin	Schmidts Gesellschaftshaus, Fruchtstr. 13
18 „ „	40 Rocznic	Tow. św. Kazimierza w Moabicie	Moabiter Gesellschaftshaus Wicelstr. 24
25 „ „	Bal maskowy	Tow. Katolickich Robotników Polskich	Andreas Festsäle, Andreasstr. 21
11 lutego „	Bal maskowy	Tow. spiewu „Harmonja“	Alhambra Wallnertheaterstr.
1 „ „	Bal maskowy	Tow. Spiewu w Charlottenburgu	Halensee, Johann Georgstr. 19
8 „ „	Bal maskowy	Tow. Polsko Katol. w Neukölln.	W sali Kurgarten 6/11.
14 „ „	Bal maskowy	Tow. gimn.-sport. „Sokol“ Charlottenburg	Halensee, Johann Georgstr. 19
5 „ „	Bal maskowy	Tow. Spiewu św. Cecylii	Alhambra, Wallner Theaterstr. 15
19 kwietnia „	Zabawa letowa	Tow. gimn.-sport. „Sokol“ Charlottenburg	Halensee, Johann Georgstr. 19
7 czerwca „	Zabawa letowa	Związku Tow. Polskich w Berlinie.	
14 „ „	Zlot Sokółów	Zw. Tow. gimn. sport. w Berlinie.	Na boisku Sokoła w Plötzensee.

Nowy katechizm rzymski

Wiekopomna praca kardynała Gasparri'ego.

W ostatnich tygodniach watykańska drukarnia zaczęła wysyłać nowego katechizmu, opracowanego przez kardynała Gasparri'ego. Pierwszy egzemplarz tego katechizmu, zatytułowanego „Catechismus catholicus, cura et studio Petri Card. Gasparri concinnatus“, został doręczony Ojcu św. Tłumaczenie katechizmu na inne języki może nastąpić tylko za wyraźną zgodą autora, jak wynika z klauzuli przy „imprimatur“ generalnego Wikariusza Miasta Watykańskiego.

Katechizm składa się z trzech części. Pierwsza, przeznaczona dla dzieci, przygotowujących się do pierwszej Komunii św., zawiera 26 pytań. Druga dla dzieci po pierwszej Komunii św., zawiera 240 pytań, trzecia zaś część, przeznaczona dla dorosłych, zawiera 595 pytań. Wreszcie nowy katechizm posiada 5 dodatków, zawierających dekrety kościelne i schemat Konstytucji Soboru Watykańskiego. W ostatnim aneksie zawartych jest 9 rozdziałów z katechizmu Piusa X, dotyczących historii Objawienia. Zakreślenie katechizmu stanowi zbiór orzeczeń ogólnych soborów kościelnych, Papieży, następnie też i sentencji Ojców Kościoła, wreszcie sentencji rzymskich Kongregacji, słowem, wszystko to, co z jednej strony znamionuje rozwój nauki kościelnej, a z drugiej jej niezmiennosc. (KAP.)

Weże zwierzetami domowymi.

Istnieje kraj, gdzie nie tylko zmija w rodzaju naszych, ale nawet wielkie weże hoduje się tak jak inne zwierzęta domowe. Krajem tym jest Brazylja, gdzie w gospodarstwie domowym

można tak często spotykać te szczególne rodzaju zwierzęta domowe, jak gdzie indziej psa lub kota. Weże te, dla których szczury są ulubionym przysmakiem, oddają tam ludziom wielkie przysługi, tępiąc te wielkie szkodniki, przed którymi się wprost nie można inaczej obronić. W dzień wąż śpi spokojnie w kłębek w koszyku dla niego przeznaczonym, a dopiero w nocy wybiera się na łowy. Weże oswajają się bardzo prędko z otoczeniem, nie wyrządzają żadnej krzywdy ani starszym ludziom ani dzieciom i przyzwyczajają się do domu w takim stopniu, że wypuszczone na wolność i wywiezione dokądś, nawet ze znacznej odległości, odnajdują drogę i powracają.

Adresy Konsulatów RP. w Niemczech.

Konsulaty Generalne:

Berlin, Kurfürstenstrasse 137.
Königsberg-Królewiec, Mittel Traenheim 24.
Monachium - München, Kufsteinerplatz 2.
Frankfurt n. M., Schaumainka 43.
Bytom, Gleiwitzerstr. 10.

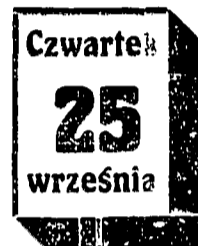
Konsulaty:

Hamburg, Mittelweg 14.
Essen, Bahnhofstr. 90/92.
Lipsk - Leipzig, Gellertstrasse 7.
Wrocław - Breslau, Freiburgerstrasse 29.
Olsztyn - Allenstein, Friedrich Wilhelmplatz 5.
Szczecin - Stettin, Friedrich Karl-Strasse 9.
Kwidzyn - Marienwerder, Herrenstrasse 14.

Wice-Konsulaty:

Elk - Lyck, Falkstrasse 19.
Pila - Schneidemühl, Moltkestr. 11.

Wiadomości potoczne.

Bł. Ładysława z Giełnowa, wyzn. * 1440. † 1505.

Św. Kleofasa, ucznia Jezusowego, męcz. w I wieku.

SŁOW.: SWIETOPEŁK.

Jutro piątek, 26 września: Św. Cyprjana, męczennika, † 258 r.

Wschód Zachód
Słońca o godz. 5.34, o godz. 17.37
Księżyc „ 9.26, „ 18.45
Długość dnia 12.03.

Przywódca komunistów niemieckich uciekł do Moskwy.

Berlin. „Neue Leipziger Zeitung“ donosi, że zmarły przywódca komunistów niemieckich Maks Hölz, który ścigany jest przez policję berlińską listami gończymi z powodu podburzających przemówień, wygłaszanych w ostatniej akcji wyborczej, umknął samolotem do Moskwy. Wysłał on do swych towarzyszy w Saksonii, gdzie ostatnio ukrywał się, list, zapowiadający, że do Niemiec nie powróci, dopóty, póki władze bezpieczeństwa nie cofną wydanego nakazu aresztowania go.

Wzrost miast amerykańskich.

Według urzędowych danych, w ostatnim dziesięcioleciu, liczba miast amerykańskich, których ludność przekroczyła cyfrę 100 tysięcy, wzrosła o 26. Obecnie w Stanach Zjednoczonych znajduje się 94 miast, mających powyżej 100.000 ludności. Największy wzrost ludności w ostatnich dziesięciu latach wykazało miasto Miami, we Florydzie, które w roku 1920 liczyło 29.571, a obecnie liczy 110.514 mieszkańców.

BESTELLKARTE

Unterzeichneter abonniert hiermit bei dem Postamt hierselbst:

Titel der Zeitung:	Ersch.-Ort:	Bezugszeit:	Preis:
Dziennik Berliński	Berthen O.S.	Monat:	

Ich will die Zeitung ins Haus gebracht haben und der Bezugspreis soll durch den Briefträger von mir eingezogen werden

Vor- und Zuname: _____
(Imię i nazwisko)

Genauere Adresse: _____
(Dokładny adres)

Obenstehenden Betrag erhalten zu haben, bescheinigt:

Sprawy gospodarcze

Światowa produkcja chemiczna.

Niemiecka komisja ankietowa opublikowała zebrane przez siebie dane, dotyczące światowej produkcji chemicznej. Jej wartość wzrosła z 10 miliardów marek w r. 1913 do 22 miliardów w r. 1927, przyczem największy wzrost przypada na Stany Zjednoczone, których udział w produkcji wynosi 43.4 proc. Prawie zatem połowa światowej produkcji chemicznej wartości około 10 miliardów marek przypada obecnie na to jedno państwo. Drugie miejsce zajmują Niemcy (16.5 proc.), trzecie Wielka Brytania (10.5 proc.), czwarte Francja (6.9 proc.). Na wszystkie pozostałe kraje świata razem przypada 22.7 proc. Wśród produktów na czoło wysuwają się wyroby farmaceutyczne, ich wartość wynosi 3 miliardy marek, potem idą farby mineralne (2.5 miliarda), sztuczny jedwab (2 miliardy) i inne. Produkcja azotu przedstawia wartość 1.5 miliarda, ostatnie zaś miejsce zajmują barwniki anilinowe, reprezentujące zaledwie 3 proc. całej produkcji chemicznej.

Plany cukrownictwa niemieckiego.

W związku ze światowym kryzysem cukrowniczym, wyrażającym się nowym gwałtownym spadkiem cen do poziomu z r. 1902, zamierza niemiecki przemysł cukrowniczy zaniechać eksportu cukru. Jak donosi „Wirtschaftsdienst” planowana jest sprzedaż nadwyżek cukru ponad krajową konsumpcję po bardzo niskiej cenie bezrobotnym oraz rolnictwu jako pasza. Sfery przemysłowe wychodzą bowiem z założenia, iż po tej cenie, jaką można uzyskać zagranicą, da się sprzedać cukier również na rynku wewnętrznym. Gdy bowiem w styczniu 1926 r. uzyskiwało za 100 kg cukru 18½ marek, w styczniu 1927 r. 14¼ marek, z końcem 1928 roku 11 marek, to obecnie cena wynosi zaledwie 7 marek, przy cenie krajowej 20.5 marek.

Spożycie nawozów sztucznych w Niemczech.

Niemcy należą do najpoważniejszych konsumentów nawozów azotowych na świecie. Spożycie ich wynosiło w r. 1927-28 — 390.000 tonn, w r. 1928-29 — 430.000 tonn, a w r. 1929-30 spadła konsumpcja do 410.000 tonn, jako rezultat kryzysu rolniczego.

Z życia Związku Polaków i Towarzystw.

CWICZENIA GNIAZD SOKOLICH W BERLINIE.

BACZNOŚĆ! BACZNOŚĆ!

Cwiczenia gniazd berlińskich odbywają się:

Gniazdo Berlin I. Co piątek od godz. 6—8 młodzież szkolna, od godz. 8—10 drużyna starsza, na ćwiczeniach przy Diestelmeyerstr. 5—6.

Gniazdo Berlin II. Co środę od godz. 6—8 młodzież szkolna, od godz. 8—10 drużyna starsza, na ćwiczeniach przy Wiclewstr. 2.

Gniazdo Berlin III. Co wtorek od godz. 7—8 młodzież szkolna na salce druha Myski przy Köslinerstr. 17. Co środę od godz. 8—10 drużyna starsza na ćwiczeniach przy Böttcherstrasse 18.

Gniazdo Charlottenburg. Co poniedziałek od godz. 6—8 młodzież szkolna, od godz. 8—10 drużyna starsza na ćwiczeniach miejskiej w szkole przy Goethestr. 23.

Gniazdo Schöneberg. Co wtorek od godz. 8—10 drużyna starsza na ćwiczeniach miejskiej przy Berchtesgadenerstr. nr. 10-12.

Czołem!

Naczelnik Związku Polskich Tow. Gmin. Sportowych „Sokol” w Niemczech.

Dominik Ochendał.

Lekcje śpiewu „Koła śpiewu św. Antoniego” odbywają się co czwartek od godziny 8—10 wieczorem na salce kościelnej św. Antoniego, przy Rüdersdorferstr. nr. 45. Na powyższe lekcje zapraszamy wszystkich miłośników śpiewu.

Zebrania:

Dnia 26 września b. r.

Tow. gimn.-sport. Sokół w Charlottenburg. O godz. 8 wiecz. w lokalu posiedzeń przy Sophie-Charlottestr. 35.

Tow. Polskich Emigrantów w Berlinie. O godz. 8.30 wiecz. w Domu Polskim przy Aleksanderstr. 23.

Dnia 27 września b. r.

Tow. Przemysłowców w Berlinie. O godz. 8 wiecz. w Domu Polskim przy Aleksanderstr. 23. — Referat ciekawy.

Tow. Polsko-Kat. pod opieką św. Józefa. O godz. 8 wiecz. w ochronce przy Em-denerstr. 19.

Tow. Przemysłowe w Szpandawie. O godzinie 8 wiecz. w lokalu p. Mogła przy Bismarckstr. 8.

„Tow. Polsko-Kat. na północy w Berlinie. O godzinie 8-mej w lokalu p. Myski, przy Köslinerstrasse 17.

Tow. Polsko-Kat. z Niederwalki. O godz. 8-mej wiecz. w Domu Polskim przy Aleksanderstr. 23.

Tow. Przemysłowe Piast. O godz. 8-mej wiecz. u p. Jakoba przy Voltastr. 21.

TOP — Tow. Obywateli Polskich. O godzinie 8-mej wiecz. w Domu Polskim przy Aleksanderstr. 23.

Dnia 28 września b. r.

Związek Polskich Robotników Rolnych w Niemczech T. z. — filja w Hanowerze. Zgromadzenie Związku w Gehrden na sal p. Schmitza (przystanek tramwajowy — Bahnhofsrestaurant). Początek zebrania o godz. 4 po południu. — Po zebraniu odbędzie się zabawa taneczna. Wszystkich robotników rolnych z okolicy Hanower-Gehrden zaprasza się na zebranie i zabawę. Zarząd filji.

Tow. Polsko-kat. „Lech” w Berlinie. O godz. 8 wiecz. w lokalu przy Nostizstrasse 29.

Dnia 29 września b. r.

Tow. św. Antoniego w Berlinie. O godz. 8-mej wiecz. w lokalu p. Rennera przy Strassmannstr. 39.

Dnia 1 października b. r.

Tow. Polek Królowej Jadwigi. O godz. 8 wiecz. u p. Jakoba przy Voltastr. 21.

Zabawy:

„Tow. śpiewu „Organ” w Moabicie, urządza w niedzielę, dnia 28-go września w wielkiej sali Hohenzollernsäle przy Bandelstr. 35

Wielką zabawę jesienną

połączoną z przedstawieniem amatorskim, pod tyt.: „Strażacy”. (sztuka ludowa). — Różne niespodzianki.

Na powyższą zabawę zapraszamy Szanownych Rodaków jak najuprzejmiej. Zarząd.

Komunikacja dogodna:

Autobusem: 11, 19, 21, 26.

Tramwajem: 3, 4, 6, 8, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 21, 23, 44, 45, 63, 113.

Koleją: do dworca Putlitstr.

U W A G A !

U W A G A !

Szanownych Rodaków zapraszamy niżej:

zabawę jesienną

w dniu 28 września b. r. na sali Alhambra przy Wallner Theaterstr. 15, połączonej z okazji

12-lecia drużyny

z pokazami młodzieży harcerskiej. — Początek o godz. 5. — Pokazów od godz. 6-tej począwszy. — Orkiestra doborowa pp. Gielów reczy za świetną zabawę wśród swoich. — Wstęp 1 mk. — Czysty zysk przeznaczony na pracę i cele drużyny.

Spodziewamy się poparcia naszej prośby i okazania pomocy przez przybycie na wieczornicę, na którą serdecznie zapraszamy.

Bilety do nabycia u p. Gaworzewskiego — Dom Polski — u harcerzy.

Czuwaj!

Druž. Harcerska im. Zawiszy Czarnego Berlin.

Towarzystwo Polek Królowej Jadwigi w Berlinie obchodzi w niedzielę, dnia 12 października b. r. w sali „Löwenbrauhaus” przy Hoehstr 2-4, róg Badstr.

23 rocznice.

połączoną z zabawą taneczną. — Początek o godz. 5 po południu. Na powyższą uroczystość zapraszamy wszystkich nam życzliwych Rodaków jak najuprzejmiej. Zarząd.

Tow. Ziedn. Polek i Obywaterek pod opieką św. Józefa w Berlinie

obchodzi w niedzielę, dnia 12-go października br. w Domu Polskim, przy Aleksanderstrasse nr. 23 swą

41-szą rocznicę

Otwarcie kasy o godzinie 5-tej po południu. Początek o godzinie 6-tej. Prosimy Tow. o przybycie ze szlendarami.

Zapraszamy Szanownych Rodaków na tę uroczystość jak najuprzejmiej.

Zarząd.

Tow. Szkolne „Oświata”, filja I Krautstr. w Berlinie.

urządza w dniu 19-go października br. w Domu Polskim, przy Alexanderstr. 23. II.

= ZABAWIE JESIENNA =

dla dzieci i dorosłych, na którą Szanownych Rodaków najuprzejmiej zaprasza

Zarząd filji.

Początek o godz. 3-ciej po południu.

Związek Polskich Robotników Rolnych w Niemczech, T. z.

siedziba w Kolonii.

Dnia 28 września b. r.

Zebranie filii Nörvenich. O godz. 2 po południu na sali pana Krämera.

Dnia 5 października b. r.

Zebranie miesięczne Centrali Związku w Kolonii. O godz. 11.30 na sali p. Kircha przy Eigelsteinstr.

Na każde z powyższych zebrani filii przybędzie delegat z Centrali Związku z odpowiednim referatem.

Porządek

nabożeńs(w) polskich:

Polskie nabożeństwo w Reichenbach (Vogtl.) w niedzielę, dnia 28-go września o godz. 9.30. Okazja do spowiedzi w sobotę od 6-tej i w niedzielę od godz. 7-mej.

Rodacy z bliska i daleka przychodźcie jak najtłumniej na polskie nabożeństwo i przystępujcie licznie do Sakramentów św.

Ks. Styp-Rekowski, duszp. polski.

Nakładem „Dziennika Berlińskiego”, Buchdruckerei und Zeitungsverlag, G. m. b. H., w Berlinie. — Od powiedzialny za redakcję: Jan Langowski, Berlin-Treptow. — Druk: „Katolik”, sp. wyd. z ogr. odp w Bytomiu.

ZAGUBIONO PASZPORT POLSKI.

wystawiony na nazwisko Józef Goldberg, urodzony 12. II. 03 w Zakroczynie. Paszport zwrótny pod adresem: Charlottenburg, Kantstr. 118.

ZAGUBIONO PASZPORT POLSKI.

wystawiony przez Konsulat Generalny w Berlinie na nazwisko: Anita Arndt. Paszport uprasza się zwrócić na adres: A. A. Berlin — Karlstrasse 26.

SKRADZIONO PASZPORT POLSKI.

wystawiony w r. b. przez Konsulat Generalny R. P. w Berlinie na nazwisko Małka Rozenblat, Charlottenburg, Schlüterstr. 26 b. Frisch. Paszport zwrótny pod adresem: Konsulat Generalny R. P. w Berlinie, Kurfürstenstr. 137.

Poszukuje

ludzi do pracy przy kopaniu ziemniaków i ćwikły. — Na zimę poszukuję do pracy parę robotniczek z „Beire ungscheinem”. Dobry zarobek, dobry deputat.

Zgłoszenia przyjmaje:

Tomasz Smorąg, Bülow b. Rehna Mecklenburg-Schwerin.

JEDYNY POLSKI BANK W BERLINIE

przyjmuje każdą najmniejszą oszczędność, począwszy od jednej marki za wysokim oprocentowaniem

i wykonuje szybko przekazy do Polski.

„POMOC” Bank Ludowy

E. G. m. b. H.

BERLIN O. 27, Alexanderstr. 23.

Pocztowe konto czekowe Berlin nr. 31867.

Książki do nabożeńs(w)stwa

do nabycia

w Administracji „Dziennika Berlińskiego”

Charlottenburg 4, Schlüterstr. 57, V.

„Boga Rodzico”. Format 6×9½ cm, str. 240 . w oprawie 10, 16, 71.

„Chleb Anielski”. Format 6×8½ cm, str. 288 . w oprawie 10, 13, 15.

„Chwila z Bogiem”. Format 6×8½ cm, str. 288 . w oprawie 10, 12.

„Oktarżyk Polski”. Format 7×10½ cm, str. 320, w oprawie 10, 11, 12, 13.

„Przed Twe Oktarże”. Form. 7×10½ cm, str. 320, w oprawie 10, 13, 16, 17.

„Wiara, Nadzieja, Miłość”. Form. 6×9½ cm, str. 320, w opraw. 12, 13, 15, 16.

Oznaczenie oprawy:

Oprawa Nr. 11 płócienna, watowana, brzeg złoty,

Oprawa Nr. 16 papierowa czarna, imitacja skóry, brzeg złoty

Oprawa Nr. 10 skórkowa kolorowa, gładka francuska, brzeg złoty

Oprawa Nr. 12 skórkowa kolorowa, krokodylowa, brzeg złoty

Oprawa Nr. 13 skórkowa kolorowa, gładka achatowa brzeg złoty

Oprawa Nr. 15 skórkowa czarna, brzeg złoty

Oprawa Nr. 71 biała, celuloidowa, z obrazkiem na okładce